

Yttrande över remiss Förenklingsrådets förslag på avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol

Er beteckning S2025/01618

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Hallands län bedömer att ett avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol kommer innebära lättnader och kostnadsbesparingar för branschen och kan skapa nya etableringsmöjligheter med nya koncept. Länsstyrelsen vill lyfta att förslaget kan få stor påverkan på folkhälsan, med en ökad omfattning av tillgänglighet, normalisering och konsumtion av alkohol. Förslaget har inte beaktat vilka följdändringar i lagen som kommer att krävas.

Länsstyrelsens synpunkter anges nedan under förslagets rubriker.

4 Problem med dagens reglering

4.1.4 Krav på ett varierat utbud av maträtter

Länsstyrelsen har insikt om att nuvarande regleringsmatkrav kan innebära problem inom vissa verksamhetstyper. Länsstyrelsen ser att det kan finnas anledning att lätta på matkravet, men inte i den utsträckning som Förenklingsrådet föreslår.

5 Övervägande och förslag

5.1 Kravet på matservering och eget kök avskaffas

Förslaget kan komma att ge kostnadsbesparingar för restaurangbranschen genom att möjliggöra en mer flexibel planering som utgår från verksamhetens behov. Det kan också underlätta för nya affärskoncept som vill servera alkohol utan att driva full restaurangverksamhet, då det inte kommer finnas några tydliga avgränsningar av vilka typer av verksamheter som kan ansöka om serveringstillstånd.

Förslaget gör flera jämförelser med Finlands alkoholreform som genomfördes 2018 och dess utveckling. Det som inte framgår av förslagets analys är att det i Finland finns en form av matkrav kvar. De verksamheter i Finland som vill sälja alkohol och söker tillstånd ska utöva förplägnadsverksamhet som avses i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006). Tillståndsgivningen sker inte på kommunal nivå med folkvalda politiker, utan tillståndsgivningen sker av en regional statlig myndighet (AVI) vilket innebär en mer centraliserad, enhetlig och specialiserad tillståndsprövning. Länsstyrelsen anser att förslaget istället bör ta hänsyn till svenska förhållanden gällande tillstånds- och tillsynsstruktur.

Den investeringskostnad som oftast finns i samband med en verksamhetsuppstart innebär att kommunerna ska kontrollera hur sökanden har finansierat denna kostnad (Vägledning i ekonomisk granskning s. 60). Sökanden ska kunna verifiera i en obruten kedja var medlen som används kommer ifrån. Den ekonomiska granskningen försvårar penningtvätt och organiserad brottslighet. Länsstyrelsen vill betona att regeringen, Ekobrottsmyndigheten och andra aktörer har identifierat restaurangbranschen som en högriskbransch för arbetslivskriminalitet och där kriminella aktörer driver verksamheter i syfte att tvätta pengar. Länsstyrelsen saknar Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten på remisslistan, då deras sakkunskap kring arbetet mot ekonomisk brottslighet och andra konsekvenser är angelägna att inhämta.

Länsstyrelsen ser att ett borttagande av köks- och matkrav kan leda till fler "hemmakrogar" (en restaurang i hemmamiljö) och i denna miljö har inte kommunen någon möjlighet att utföra tillsyn.

Om förenklingsförslaget antas och kommunerna fortsatt ska kunna begränsa alkoholservering i miljöer (verksamheter) där barn och unga vistas med eller utan sina föräldrar behöver alkohollagen få förstärka möjligheter för kommunerna att ge avslag enligt 8 kap. 17 § AL. Denna paragraf innebär om det på grund av serveringsställets belägenhet eller av andra skäl kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa får serveringstillstånd vägras av kommunen, även om övriga krav som uppställs i lagen är uppfyllda. Rättspraxis (Kammarrätten Jönköping mål nr 3384-19 och Kammarrätten Sundsvall mål nr 582-14) har visat att om kommunen inte kan visa på konkreta avslagsgrunder har domstolarna dömt till sökandens fördel. Paragrafen behöver utökas med en formulering avseende skydd för barn och unga, folkhälsa samt att kommunernas remissinstansers yttrande ska väga tungt.

Nuvarande formulering 8 kap. 15 § AL avseende att det ska finnas en serveringslokal i anslutning till det egna köket bör formuleras om. Länsstyrelsen anser inte att serveringsyta där servering får ske för de som har stadigvarande serveringstillstånd ska vara kopplat till att det finns en inomhuslokal (Kammarrätten Göteborg mål nr 7347–23). Ytan där servering får ske kan vara både inomhus och/eller utomhus.

5.1.6 Alkohollagstiftningen bör renodlas från detaljkrav kopplat till livsmedelshantering

Länsstyrelsen är positiv till att hitta lösningar för branschen som leder till regional tillväxt och ett minskade av administrativa krav.

Länsstyrelsens uppfattning är att inte alla nya branscher som har möjlighet att kunna söka serveringstillstånd kommer bedömas av kommunerna att behöva registreras som livsmedelsanläggningar, då deras verksamhet i huvudsak inte ägnar sig åt servering. Detta innebär att en kontrollfunktion om verksamheter uppfyller kraven enligt livsmedelslagstiftningen försvinner.

Förslagets analys om att prövning av köks- och matkrav görs på en detaljnivå och är en central roll i den kontroll alkoholhandläggarna gör vid tillståndsgivningen delas inte av Länsstyrelsen. Länsstyrelsens sakkunskap, som bygger på kontinuerlig granskning av kommunernas tillståndsgivning, visar att mest resurser i tillståndsgivningen får kommunen lägga vid granskningen av den ekonomiska lämpligheten inkluderat finansieringen.

5.2 Kravet på lämpligt antal sittplatser och yta som får tas i anspråk av drinkbar tas bort

Länsstyrelsen vill uppmärksamma att nya verksamheter utan sittplatser kan leda till en ökad mängd ärenden hos Polismyndigheten, då verksamheterna kommer vara liknande de som idag är rena nattklubbar och har en skyldighet att anmäla sin verksamhet enligt ordningslagen (2 kap. 16 § OL). Detta kommer också innebära att kommunernas tillsyn behöver förstärkas.

5.3 Kravet på att tillhandahålla tillredd mat vid catering bör kvarstå men kravet på eget kök tas bort

Förslaget innebär att den som beviljats ett cateringtillstånd inte behöver ha ett eget kök där maten tillagas, utan ska kunna tillhandahålla tillredd mat vid catering. Länsstyrelsen anser det vara rimligt att den som vill bedriva cateringverksamhet också ska tillaga maten i ett kök som dock inte behöver vara verksamhetens egna. Om kravet på eget kök skulle tas bort för

cateringverksamheter, behöver förvaringsreglerna kring alkohol utredas vidare.

5.5 Kravet på brandsäkerhetens omfattning förtydligas

Förslaget att lämplighetskraven även ska omfatta andra utrymmen som används för servering oavsett om utrymmet är inomhus eller utomhus är något som Länsstyrelsen ser positivt på. Om förslaget att ta bort mat- och kökskrav genomförs öppnar detta upp för andra verksamheter som kommunerna ska bedöma brandsäkerheten för. Som exempel kan nämnas partybussar och båtar. Länsstyrelsen anser att Räddningstjänsten borde vara en obligatorisk remissinstans.

5.6 Delar av förslagen i betänkandet En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas (SOU 2024:23) inkluderas i förslag som lämnas i denna utredning

Förslaget att kommunen ska godkänna serveringstiden vid cateringtillstånd med syftet att klargöra under vilken tid som alkohol får serveras och när tillståndshavaren eller ansvarig personal måste vara närvarande är något som Länsstyrelsen ser positivt på.

5.7 Behov av ändring av rubrik och begrepp i alkohollagen

Länsstyrelsen ser positivt på en ändring av rubriksättningen av serveringsutrymmen.

5.8 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Länsstyrelsen kan konstatera att Förenklingsrådet inte har identifierat några behov av särskilda övergångsbestämmelser. Länsstyrelsen vill dock belysa den påverkan de föreslagna förändringarna får för andra delar i alkohollagen. Om 8 kap. 15 § AL tas bort upphör de tillstånd som idag omfattas i fjärde stycket så kallade "paustillstånd" att gälla, då det saknas övergångsregler. Andra exempel är 8 kap. 8 § och 5 kap. 5 § AL som innebär att folkölservering och detaljhandel kommer ha högre matkrav än vid servering av till exempel spritdrycker. Även 8 kap 1 b § AL innebär att matkravet kvarstår för särskilda boenden.

Länsstyrelsen anser inte att det är rimligt att eventuella lagändringar träder i kraft den 1 juli 2026.

6 Konsekvensutredning

Förenklingsförslaget bedöms ge kostnadsbesparingar för restaurangbranschen och möjliggörande för nya affärskoncept vilket Länsstyrelsen ser positivt på. Länsstyrelsen vill uppmärksamma att förenklingsförslaget innebär att en ny kategorisering av tillståndshavare med lägre trösklar kommer införas inom restaurangbranschen.

Förslaget lyfter olika konsekvenser som troligtvis inträffar om förslagen inte går igenom, men saknar en genomarbetad analys av vad en överetablering skulle innebära för branschen. En överetablering av restauranger som inte har inriktning mot matförsäljning skulle med största sannolikhet innebära att priserna på alkohol skulle sänkas för att locka till sig kunder.

Förslaget har inte redovisat någon barnkonsekvensanalys och hur förslaget beaktar barnets bästa enligt artikel 3.1 i barnkonventionen. Det är viktigt att företag ges rimliga förutsättningar att bedriva sin verksamhet men Länsstyrelsen vill betona att lagförändringar som kan bidra till fler skador, våldsbrott och ökade insatser från socialtjänst och sjukvård skapar i längden också kostnader och konsekvenser som kan negativt påverka näringslivet.

Övriga synpunkter

Förenklingsrådet lyfter själva upp under avsnitt 3.1 att ett av statens grundläggande verktyg för att åstadkomma en minskad konsumtion är en stark skyddslagstiftning såsom att ha åldersgränser, detaljhandelsmonopol och regler för servering av alkohol. Det är särskilt angeläget att begränsa tillgängligheten till alkohol i vissa miljöer och sammanhang, inte minst behöver barn och unga skyddas.

Forskning visar tydligt att alkohol är en starkt bidragande faktor till våld i nära relation. Ökad alkoholkonsumtion kan försämra impuls kontroll, öka aggressivitet och förvärra våldsamhet i redan utsatta relationer (K. Shortt et.al:2018) (M. McKinney et.al:2010). Att öppna upp för nya verksamheter där barn kan vistas där föräldrar intar alkohol luckrar upp alkohollagen som skyddslagstiftning och motverkar barnkonventionen artikel 19 att skydda barnet mot våld eller försumlighet.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Anders Thornberg med alkohol- och tobakshandläggare Helena Strömdahl som föredragande. I ärendets slutliga handläggning har även enhetschef Lovisa Ljungberg medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

2025-12-17

**Fel! Hittar inte
referenskälla.**

Kopia till

s.hc@regeringskansliet.se.